

Co-funded by
the European Union

Revitalizácia a manažment dedičstva vidieka

Príručka pre pracovníkov verejnej správy a zainteresované
subjekty

Kultúra národa sídli v srdciach a dušiach svojho ľudu
Mahatma Gandhi

Z projektu *Re-Cultural Heritage – Reviving of cultural heritage: Social and Economic
Empowerment of Rural Areas*

KA220-ADU - Cooperation partnerships in adult education

Revitalizácia a manažment dedičstva vidieka - Príručka pre pracovníkov verejnej správy a zainteresované subjekty bola vytvorená tímom partnerov v rámci projektu *Re-Cultural Heritage – Reviving of cultural heritage: Social and Economic Empowerment of Rural Areas*. Tím tvorí sedem inštitúcií, ktorých zástupcovia sú zároveň spoluautormi publikácie.

Partnerské organizácie:

Fundación Santa María de Albarracín, Španielsko

İnovasyon Girişimcilik Eğitim ve Araştırma Derneği, Turecko

Cooperativa sociale GLOCAL FACTORY, Taliansko

Gestión Estratégica e Innovación, Španielsko

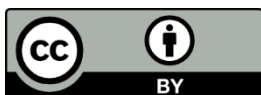
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovensko

Enallaktiki Kainotoma Anaptyxi Astiki Mi Kerdoskopiki Etaireia, Grécko

Vienna Association of Education Volunteers, Rakúsko

Tento projekt je financovaný Európskou komisiou. Publikácia prezentuje pohľad autorov. Európska komisia nemôže niesť zodpovednosť za akékoľvek použitie informácií v nej obsiahnutých.

Internetová stránka projektu: <https://www.re-culturalheritage.eu/>

Tato práca je zverejnená pod licenciou [Creative Commons Uvedenie autora 4.0 Medzinárodný](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

igea

AID

ALTERNATIVE
INNOVATIVE
DEVELOPMENT

FUNDACION SANTA MARIA DE ALBARRACIN

VAEV

GLOCAL FACTORY

GEINNOVA

UMB

UNIVERZITA
MATEJA BELA
BANSKA BYSTRICA

OBSAH

Úvod	S. 5
Zámer príručky	
Cieľ	
Význam „dedičstva vidieka“	
Návod na použitie príručky	
Stratégie zamerané na oživenie dedičstva vidieka	S. 9
a. Inštitucionálne právomoci a miestne zainteresované subjekty	S. 10
Záhrada – Centrum nezávislej kultúry	
Participatívna premena historických zavlažovacích systémov na kultúrne trasy	
b. Finančné zdroje	S. 16
Dohoda Römerland Carnuntum	
Tvoja vinica, tvoje víno	
c. Udržateľný cestovný ruch	S. 21
Manažment Bohinjského jazera	
Udržateľné atraktivity a vinársky priemysel	
d. Digitálna komunikácia	S. 27
Virtuálna rekonštrukcia	
Virtuálne múzeum stredomorskej stravy	
Skúsenosti kompetenčného centra NEMECH	
Opatrenia na oživenie ekonomickej a kultúrnej atraktívnosti vidieckych destinácií	S. 34
e. Hmotné dedičstvo	S. 35
Kurzy reštaurovania Nadácie Santa María de Albarracín	
Manažment kultúrneho dedičstva Nadáciou Santa María de Albarracín	
f. Nehmotné dedičstvo	S. 40
Projekt pestovania Mastichy	
Festival Panigiri	
Záver	S. 45
Hnacie sily úspechu	
Výsledky a perspektívy do budúcnosti	
Mapa	
Zdroje	S. 48
Internetové zdroje	
Bibliografia	
Ďalšie príklady dobrej praxe	

Co-funded by
the European Union

Kapitola I

Úvod

Zámer príručky

Počas pandémie COVID-19 vzrástol význam mestských a najmä prímestských oblastí vidieckeho charakteru, ktoré predstavovali možnosť „úniku“ pre veľkú časť populácie. Vďaka tejto situácii nastal čas prehodnotiť úlohu týchto oblastí z hľadiska sociálneho, kultúrneho a ekonomického potenciálu – najmä zamestnanosti – do ktorých sa oplatí investovať pomocou nových stratégií konkurencieschopnosti, zlepšenia kultúry a zapájania miestnej komunity.

Cestovný ruch je jedným z hlavných sektorov európskeho hospodárskeho systému. Má veľký vplyv na rozvoj územia a na inovačné modely podnikateľskej činnosti. Núdzová situácia počas pandémie, ktorá znepokojila celú svetovú populáciu v prvých mesiacoch roku 2020 mala vážne dôsledky na celý európsky systém cestovného ruchu. Zasiahla hlavne európske hlavné mestá a ešte viac zviditeľnila sociálnu, hospodársku a kultúrnu nerovnováhu uzavretých vidieckych oblastí. Vidiecke oblasti sú symbolom možno menej významného ale početného historického, kultúrneho a environmentálneho dedičstva. Projekt **Re-Cultural Heritage** sa snaží zlepšiť súdržnosť miestnych komunít prostredníctvom vzdelávacích praktík, ktoré podporujú osobný rozvoj učiteľov, občanov a menších smerom k zamestnaniu sa a integrácii na trhu práce. Zámerom je vybudovať stratégiu ekonomického rozvoja a rozvoja zamestnanosti spojenú s kvalitným cestovným ruchom a zdôrazniť úlohu, ktorú môže správne ~~zhodnotenie~~ využitie kultúrneho dedičstva zohrávať v ekonomickom rozvoji regiónu.

V rámci projektu Re-Cultural Heritage predstavuje príručka „Regenerácia a manažment dedičstva vidieka“ (ďalej len „príručka“) inovatívne stratégie a opatrenia na regeneráciu „vidieckych oblastí“ pri zachovaní ich kultúrnych hodnôt. Je určená predovšetkým pre pracovníkov verejnej správy a zainteresované subjekty. Vďaka usilovnému vyhľadávaniu európskych osvedčených postupov je ambíciou tejto príručky **riešiť tieto problémy:**

- 1- rastúci trend vysídľovania vidieckych oblastí spôsobený urbanizáciou a **nedostatkom pracovných príležitostí**, najmä pre mladšie generácie,
- 2- začleniť menšiny do ekonomického systému rozvojom vzdelávacích aktivít so zámerom získania **zamestnania a rozvoja interakcie na sociálnej úrovni**,

3- budovanie povedomia o význame kultúrneho dedičstva inovatívnym a moderným spôsobom s cieľom vytvoriť **udržateľnú miestnu ekonomiku**,

4- **vzdelávanie dospelých** v oblasti obnovy historického, kultúrneho a environmentálneho dedičstva s cieľom vytvoriť **nové pracovné miesta**.

Cieľ

Cieľom tejto príručky je ponúknuť manažérom a pracovníkom miestnej samosprávy multisektorový vzdelávací kurz o možnostiach regenerácie vidieckych oblastí na základe využitia kultúrneho a kreatívneho potenciálu územia. Príručka je určená aj mladým ľuďom, miestnym zainteresovaným subjektom a komunitám, ktoré žijú v týchto vidieckych oblastiach alebo chcú pracovať v oblasti kultúrneho vzdelávania, s cieľom iniciovať školiace programy, ktoré prostredníctvom vzdelávania a zvyšovaním kvalifikácie rozvíjajú produktívnu pracovnú silu. Táto cieľová skupina sa tak podieľa na obnove a zhodnotení urbánneho systému a jeho dedičstva.

Príručka sa zameriava na analýzu osvedčených inkluzívnych postupov podporujúcich zapojenie znevýhodnených skupín do spoločensko-ekonomického systému a zároveň do procesu regenerácie dedičstva ako súčasť ekonomiky kultúry.

Význam „dedičstva vidieka“

Vidiecke oblasti možno identifikovať na základe **hmatateľných aspektov ako sú** staré a historické budovy, ruiny, archeologické náleziská, prírodné oblasti a kultúrna krajina. Niektoré národné právne predpisy hovoria o „prírodných krásach“. Európsky dohovor o krajine (Rada Európy 2000) definuje „krajinu“ ako určitú časť územia vnímanú ľuďmi, ktorej charakter sa odvíja od pôsobenia prírodných a/alebo ľudských faktorov a ich vzájomných vzťahov. Preto sú kultúrne a vidiecke oblasti dôležité aj ako dedičstvo **nehmotných hodnôt**. Sú to tradície prejavujúce sa v umení, hudbe, tanci, ale aj súvislosti pracovnými aktivitami, ako napríklad poľnohospodárske techniky, ktoré majú často pozitívny vplyv na formovanie krajiny a jej vlastnosti.

Tieto tradície, z ktorých niektoré súvisia aj s obnovou starých budov, sa po stáročia prenášajú z generácie na generáciu, no dnes existuje riziko ich zániku. Veľa ľudí odchádza z vidieckych oblastí do mesta, a veľa mladých ľudí nemá veľkú motiváciu zostať. Je dôležité znovu objaviť príťažlivosť týchto oblastí. Vzhľadom na uvedené, predstavuje zapojenie miestnych komunit do procesu ich znovu zhodnotenia prostredníctvom politik, ktoré sú nové a pre nich vhodné, významnú príležitosť.

Návod na použitie príručky

Príručka prostredníctvom kapitol 2 a 3 poskytuje prehľad najlepších príkladov regenerácie dedičstva vidieka a jeho ekonomického potenciálu v Európe. Prípadové štúdie boli vybrané tak, aby preukázali význam kľúčových faktorov, ktoré umožnili regeneráciu vidieckych oblastí, a to: inštitucionálnych právomoci a miestnych zainteresovaných subjektov, finančných zdrojov; udržateľného cestovného ruchu; digitalizácie a komunikácie, a opatrení na revitalizáciu hmotného a nehmotného dedičstva.

Na príklade uvedených prípadových štúdií predstavujeme vhodné stratégie na rozvoj kultúrneho, prírodného a kreatívneho potenciálu pre miestny rozvoj. Ako uvádzame v 2. kapitole, stratégie sú politiky, postupy a metódy, ktoré by mali implementovať a podporovať predovšetkým orgány verejnej správy a výskumné centrá. Podobne aj jednotlivé opatrenia, ktoré už boli implementované na európskej úrovni, je možné implementovať v podmienkach vidieka, kde sa hmotné a nehmotné dedičstvo môže stať jadrom jeho rozvoja a atraktivity. Opatrenia obsiahnuté v kapitole 3 zahŕňajú špecifické aktivity zamerané na revitalizáciu hmotného alebo nehmotného vidieckeho dedičstva, v ktorých zohrávajú významnú úlohu súkromné subjekty, ako sú nadácie, miestne komunity a iné zainteresované subjekty územia.

Vybrané stratégie a opatrenia majú **špecifickú štruktúru** tak, aby boli ľahko zrozumiteľné, dobre čitateľné a vzdelávali.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Finančné zdroje
Nehmotné dedičstvo

*Slovenská republika, Banská Bystrica,
2010-2022*

Každý prípad obsahuje **geografické a časové referencie, odkazy na ďalšie prípadové štúdie a QR kódy.**

Identifikovali sme priame a nepriame cieľové skupiny, aby si čitateľ mohol vybrať tie, ktoré ho zaujímajú.

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA		x	x	x	x
NEPRIAMA	x				

Stratégie a opatrenia sú následne opísané a analyzované z rôznych uhlov pohľadu: dôvod vzniku iniciatívy, ciele, typ aktivity s **osobitnou pozornosťou venovanou inklúzii**, cieľovým skupinám, faktorom rozvoja a výsledkom iniciatívy. Prípadové štúdie sú ukončené **krátkym zhrnutím v odrážkach**, tak aby bolo možné identifikovať základnú štruktúru iniciatívy, ktorej konečným cieľom je, aby bola prenosná a aplikovateľná v inom vidieckom území.

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

VIACZDROJOVÉ FINANCOVANIE NA ZÁKLADE
PROJEKTOVÝCH AKTIVIT SO ZVÝŠENÍM
EFEKTÍVNOSTI PROSTREDNÍCTVOM:

- dobrovoľníctva, ktoré je kľúčovou silou napredovania;
- dobre rozvinutej spolupráci rôznych zainteresovaných subjektov;

ZVÝŠENÁ ROVNOSŤ A SPRAVODLIVOSŤ:

- cieľovou skupinou iniciatívy sú menšiny.

Kapitola II

Stratégie zamerané na oživenie dedičstva vidieka

Stratégie sú politiky, postupy a metódy, ktoré by mali implementovať a podporovať predovšetkým orgány verejnej správy a výskumné centrá.

a. Inštitucionálne právomoci a miestne zainteresované subjekty

Záhrada – Centrum nezávislej kultúry

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA		x	x	x	x
NEPRIAMA	x				

Slovakia, Banská Bystrica, 2010-2022

Záhrada – Centrum nezávislej kultúry (CNK) bola založená aktívnymi občanmi a umelcami v Banskej Bystrici ako jedinečný kultúrny a komunitný bod v roku 2010.

Ide o neziskovú organizáciu, ktorá najprv existovala ako neformálna komunita umelcov, kultúrnych manažérov a dobrovoľníkov. Dominantou Centra je ovocná záhrada slúžiaca ako verejný park, ale aj ako miesto na stretnutia, výstavy či koncerty. Areál, v ktorom Záhrada sídli, prešiel niekoľkými fázami rekonštrukcie, prevažne za pomoci dobrovoľníkov a realizovanými z finančných darov, crowdfundingových aktivít ale aj finančnou podporou z Nórskeho fondu. Priestory centra nachádzajúce sa v historickom centre mesta slúžia ako multifunkčné divadelné štúdio s otvorenou dramaturgiou a aj ako oddychová zóna. Kultúrne centrum Záhrada je v súčasnosti už plne etablovanou organizáciou na Slovensku i v zahraničí a je spoluzakladajúcim členom združenia Anténa – Sieť nezávislej kultúry na Slovensku. Riadi ho profesionálny pracovný tím (6-10 osôb).

Hlavným zámerom Záhrady je **realizovať vzdelávacie, tvorivé a umelecké aktivity zamerané na podporu demokracie, ľudských práv, práv marginalizovaných skupín, boj proti extrémizmu či iným negatívnym javom** v spoločnosti. Je to jedna z kľúčových

partnerských iniciatív Human Fora. Poskytuje priestor súčasnému umeniu v podobe divadelných a tanečných predstavení, koncertov, festivalov, výstav, ako aj vlastnej umeleckej tvorby a vzdelávania. Súčasťou centra je kaviareň, ktorá je čiastočným zdrojom vlastných príjmov centra.

Okrem tvorivých a umeleckých aktivít je Záhrada ostrovom pozitívnej deviácie a platformou mnohých ľudskoprávných podujatí a občianskeho aktivizmu. Je tiež domovskou scénou Mestského divadla - Divadla z Pasáže, ktoré vzniklo v roku 1995 ako jediné profesionálne komunitné divadlo na Slovensku pracujúce s ľuďmi so špecifickými potrebami. Veľký dôraz sa kladie aj na spoluprácu s ostatnými marginalizovanými skupinami ako sú utečenci, osoby so slabým sociálnym zázemím, osoby z LGBTI+ komunity, osoby s iným náboženstvom alebo národnosťou. Osobitná pozornosť je venovaná aj podujatiam pre deti a rodiny, na podporu komunitnej solidarity a sebarealizácie.

Za 12 rokov existencie Záhrada zorganizovala viac ako 1800 podujatí, hostila viac ako 40 umeleckých rezidenčných pobytov a koprodukcii. Ponuka Záhrady je široká. Zahŕňa alternatívne, tanečné, divadelné, elektronické, hudobné podujatia, podujatia pre deti, stand-up comedy, workshopy, prednášky a pod. Medzi obľúbené aktivity patrí aj organizova-

nie lokálneho trhu s ručne vyrábanými produktmi na podporu miestnych kreatívnych výrobcov, či akcie SWAP zamerané na výmenu módného oblečenia alebo rastlín, krčmové kvízy a pod. Aktivity Záhrady sú financované najmä z projektov (Erasmus+, Slovenská umelecká rada; Nórske fondy, Vyšehradské fondy atď.). Udržateľnosť Záhrady je založená na viacdrojovom financovaní a dobrovoľníctve.

K hlavným faktorom, ktoré ovplyvňujú rozvoj Záhrady, patrí silná iniciatíva zdola, potreba brániť záujmy demokratickej spoločnosti, najmä umelcov a marginálnych skupín. Dominantnú úlohu v tomto procese zohráva sociálny kapitál ako hybná sila tejto iniciatívy,

OPATRENIA INKLÚZIE

Úspech Záhrady je založený na dobre rozviniutej spolupráci s Mestským divadlom - Divadlom z Pasáže, ktoré integruje zdravotne postihnutých. Divadlo nemá vlastné priestory na predstavenia, preto im Záhrada poskytuje vlastné priestory a ďalšiu potrebnú podporu pri organizovaní predstavení. Hlavnou ponukou Záhrady je organizovanie špeciálnych podujatí zameraných na marginálne skupiny (PRIDE BB, benefičný koncert na podporu partnerského mesta na Ukrajine a iné).

ktorá je v súčasnosti plne akceptovaná samosprávou, mimovládnyimi organizáciami, štátnou správou. Z dôvodu obmedzených finančných zdrojov Záhrady je veľký záujem o finančnú efektívnosť. Záhrada je výborným príkladom toho, ako sa stať prosperujúcou kultúrnou (ale nielen) inštitúciou založenou na dobrovoľníckych aktivitách a komunitných iniciatívach podporovaných kultúrnymi manažérmi a umelcami. Má silné postavenie ako partner v miestnych rozvojových aktivitách a ako zástupca samotnej komunity.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Finančné zdroje
Nehmotné dedičstvo

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

Viacdrojové financovanie na základe projektových aktivít so zvýšením efektívnosti prostredníctvom:

- dobrovoľníctva, ktoré je kľúčovou silou napredovania;
- dobre rozviniutej spolupráce rôznych zainteresovaných subjektov.

Zvýšená rovnosť a spravodlivosť:

- cieľovou skupinou iniciatívy sú menšiny.

Záhada (<https://www.zahradacnk.sk/zahrada>) Foto: Hamza Makhchoune

Predstavenie Oveia viac ako nič (Mesa) foto Ján Chmelík

Participatívna premena historických zavlažovacích systémov na kultúrne trasy

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x	x	x	x	x
NEPRIAMA					

Španielsko, Altiplano de Granada, 2017 – 2024

Altiplano sa nachádza na severe provincie Granada, na juhovýchode Španielska. Vďaka nadmorskej výške, kontinentálnym vplyvom a prítomnosti okolitých hôr je to rovinatá polo-púštna oblasť s chudobnými pôdami a extrémnym podnebím. Tieto vlastnosti prispeli k vytvoreniu jedinečnej krajiny, ktorá sa vyznačuje pôsobivými pustinami, kde historický vzťah medzi ľuďmi a životným prostredím vytvoril rovnováhu založenú na trvalo udržateľnom využívaní zdrojov, najmä vody a pôdy. To umožnilo vytvorenie tradičných a historických zavlažovacích systémov, ktoré tvoria jedinečné oázy oplývajúce kultúrnymi a environmentálnymi hodnotami. Zavlažovacie systémy boli vybudované ešte v stredoveku, v islamskom období. Za posledných päťdesiat rokov prebehlo v Španielsku mnoho významných zmien ako modernizácia poľnohospodárstva, exodus vidieckeho obyvateľstva a smerovanie verejnej politiky, ktoré zmenili spôsoby, akými poľnohospodári využívajú vodu na zavlažovanie a pestovanie plodín. Upustenie od tradičného zavlažovania vo forme terás vystavilo pôdu a biodiverzitu degradácii. Táto situácia sa ešte zhoršila čoraz častejšími extrémnymi meteorologickými udalosťami a mylnou predstavou modernizácie týchto systémov podľa predlohy konvenčných priemyselných systémov. Zavlažovacie systémy majú okrem mimoriadne cennej environmentálnej hodnoty aj historickú a kultúrnu hodnotu.

Dôvodom iniciatívy dvoch európskych projektov (už realizovaný projekt H2020 REACH a prebiehajúci projekt H2020 INCULTUM) a mnohých miestnych iniciatív je preto **premena niektorých existujúcich ciest susediacich so zavlažovacími kanálmi na atraktívne kultúrne trasy** v zmysle prírodných, kultúrnych a environmentálnych hodnôt a krás. Hlavným cieľom týchto trás je **prepojiť ich s miestnou agrárnou produkciou, vidieckym dedičstvom, tradičnými postupmi výroby poľnohospodárskych produktov a ekosystémovými službami**.

Rozhodujúcim faktorom, ktorý ovplyvnil premenu historických zavlažovacích systémov na kultúrne trasy, je participácia miestnych komunit. V kontexte rozvoja cestovného ruchu je participatívny a kolaboratívny prístup nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie cieľov udržateľného rozvoja. Špecifický koncept rozvoja cestovného ruchu založený na participácii, komunitný cestovný ruch, vytvára výhody pre obyvateľov tým, že umožňuje turistom navštevovať tieto komunity a spoznávať ich miestne prostredie, ich kultúru, zvyky a prírodné či kultúrne dedičstvo (Kiss, 2004). ; Luccetti Font, 2013). Zainteresované strany, na strane dopytu aj ponuky, musia pochopiť a dodržiavať princípy udržateľného cestovného ruchu, pretože to pomáha zachovať autentické turistické destinácie pre budúce generácie (Albornoz-Mendoza, Mainar-Causapé 2019). Tieto princípy sú implementované v Altiplano de Granada, keďže miestne komunity priamo riadia obnovu historických zavlažovacích systémov. Miestni

farmári sú vlastníkami a odborníkmi na zavlažovacie kanály, miestne poľnohospodárske oblasti, tradičné postupy a ich hodnoty. Participatívny prístup a úloha vlastníctva týchto historických zavlažovacích kanálov ponúka zainteresovaným subjektom vedúcu úlohu pri navrhovaní, budovaní a riadení trás. Miestne komunity si tak zachovávajú kontrolu a autonómiu nad premenou historických zavlažovacích trás na kultúrne trasy a výhody z obnovy týchto historických zavlažovacích kanálov sa vrátia priamo miestnym komunitám, čo bude mať pozitívny vplyv na ich rozvoj. Implementácia **iniciatív participatívneho riadenia** mala priamy vplyv na posilnenie odolnosti tohto historického dedičstva, zvýšenie jeho schopnosti čeliť súčasným výzvam, ktoré priamo súvisia s globálnymi a klimatickými zmenami (zdroj a ďalšie informácie nájdete v: Civantos a kol., 2020). Medzi zainteresované strany patria obce, v ktorých sa nachádzajú

zavlažovacie systémy, miestni farmári, verejné inštitúcie (hlavne obecné úrady), miestni občania, dobrovoľnícke združenia, odborníci (napr. archeológovia, vodohospodári, turistickí sprievodcovia atď.). Implementácia participatívnej premeny historických zavlažovacích systémov vedie k produkcii nových kultúrnych trás. Participatívny prístup použitý v tejto prípadovej štúdii viedol k produkcii unikátnych znalostí a know-how pri budovaní kultúrnych trás s vysokou environmentálnou hodnotou vo vidieckych oblastiach a zvýšil efektivitu navrhovaného riešenia a spokojnosť cieľových skupín a zainteresovaných subjektov. Vnímavosť verejných organizácií a súkromných zainteresovaných strán k potrebám občanov prostredníctvom umožnenia ich aktívnej účasti a priameho rozhodovania o zavlažovacích kanáloch posilňuje blahobyt vytvorený v komunitách Altiplano de Granada.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Finančné zdroje

Udržateľný cestovný ruch

Hmotné dedičstvo

Nehmotné dedičstvo

OPATRENIA INKLÚZIE

Začlenenie komunít, kde sa upúšťa od tradičných postupov a vedomostí. Spolupráca zainteresovaných subjektov samosprávy a tvorcov politiky vedie k zachovaniu a zlepšeniu vidieckeho dedičstva. Tvorba verejnej politiky sa zameriava na produkciu ekonomických a sociálnych výhod, zachovanie produktívnej činnosti, čo chráni krajinu, ako aj kultúrne, sociálne a environmentálne hodnoty. Intervencia a mediácia sa stávajú stredobodom pozornosti pri prekonávaní sociálnych konfliktov a vedú k sociálnemu posilneniu, udržateľnému ekonomickému rozvoju a kultúrnemu a sociálnemu uznaniu.

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Ústredným bodom je zameranie sa na miestne komunity.
- Vzhľadom na rôzne aktuálne spoločensko-politické, ekonomické a ekologické záujmy je kultúrne dedičstvo vnímané ako nástroj sociálnej intervencie s reálnym dopadom.
- Kultúrne dedičstvo pomáha zlepšiť každodennú realitu obyvateľstva prostredníctvom posilnenia postavenia komunity a snahy presvedčiť miestnu, regionálnu a národnú správu, aby zohľadnila špecifiká každého územia, čím vidieckym komunitám dáva silnejší hlas v miestnej, regionálnej a národnej diskusii, politike a rozhodovaní.

Altiplano de Granada, obec Benamaurel

Altiplano de Granada, obec Castril

b. Finančné zdroje

Dohoda Römerland Carnuntum

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x			x	
NEPRIAMA		x	x		

Rakúsko, Römerland Carnuntum region, 2019

Región Römerland Carnuntum, ktorý sa nachádza medzi Viedňou a Bratislavou, sa môže pochváliť bohatým kultúrnym dedičstvom z

čias Rímskej ríše. Je jedným z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich regiónov v Európe a jeho 30 obcí čoraz častejšie rieši konflikt medzi ekonomickým rozvojom a zachovaním kultúrneho dedičstva. Z architektonického hľadiska je región konfrontovaný s rastúcimi územnými požiadavkami a zachovaním architektonického kultúrneho dedičstva krajiny.

Dohoda Römerland Carnuntum, ktorú podpísalo 30 starostov obcí regiónu, vyzýva k medziobecnému záväzku koordinovaného udržateľného plánovania a realizácie stavebenej činnosti. Hlavnými partnermi zapojenými do riadenia tohto projektu sú Technická univerzita vo Viedni a Združenie regionálneho rozvoja Römerland Carnuntum. Dohoda, postavená na deviatich princípoch, sa implementuje do realizovaných stavebných projektov s ohľadom na kritériá zachovania kultúrneho architektonického dedičstva a to na participatívnych princípoch prostredníctvom regionálneho poradného orgánu pre územné plánovanie. Uvedené princípy sú nasledovné:

1) Posilnenie existujúcich miestnych a sídelných oblastí namiesto rozširovania územia.

2) Zachovanie zelených plôch a voľných priestranstiev prostredníctvom udržateľného a koordinovaného rozvoja biotopov.

3) Rozvoj perspektívnych lokalít, koncepčné plánovanie nových sídelných štruktúr.

4) Udržateľné plánovanie a výstavba.

5) Previazanie poradenstva v oblasti plánovania a výstavby na kritériá kvality.

6) Starostlivá ochrana architektonického kultúrneho dedičstva.

7) Územné plánovanie a výstavba s ohľadom na budúce generácie.

8) Informovanie občanov o udržateľnom územnom plánovaní a výstavbe v regióne zohľadňujúcom jeho špecifiká.

9) Realizácia súťaží v oblasti územného plánovania a projektovania.

Workshopy s účasťou občanov predstavujú priestor pre diskusiu medzi predstaviteľmi samosprávy, miestnymi politikmi, zástupcami stavených spoločností, architektami, územnými plánovačmi. So svojimi prednáškami sa ich zúčastňujú aj zástupcovia z iných regiónov, medzinárodne uznávaní odborníci v rôznych oblastiach, ako napr. klimatické zmeny, či krajnotvorba.

Aktivity sú **financované** zo súkromných zdrojov a prostriedkov univerzity. Iniciatíva

okrem toho získala finančné prostriedky z programu EÚ LEADER. Pripravili ju Združenie regionálneho rozvoja Römerland Carnuntum, Rímsky klub Carnuntum a Technická univerzita Viedeň.

Celkový rozpočet na tento projekt predstavuje 90 858 EUR a zahŕňa náklady spojené s odborným riadením, riadením podujatí, ako aj odmenami zamestnancov. Konkrétne 40 % z celkovej sumy bolo vynaložených na personálne náklady, zatiaľ čo 40 % išlo Technickej univerzite vo Viedni na jej odborné riadiace činnosti. Konkrétne je univerzita zodpovedná za implementáciu národných pravidiel v oblasti ochrany architektonického kultúrneho dedičstva na regionálnej úrovni. Okrem toho je 15 % finančných prostriedkov určených na organizáciu a realizáciu tých vzdelávacích

podujatí (workshopy, plenárne zasadnutia atď.), ktorých cieľom je podporiť diskusie medzi zúčastnenými stranami. Ide o dôležitú súčasť projektu, ktorá pomáha príslušným stranám dosiahnuť zmysluplné a účinné riešenia, a tým dosiahnuť cieľ projektu. Napokon, 5 % celkového rozpočtu je smerovaných na vzťahy s verejnosťou, tlač, podujatia, ako sú miestne vzdelávacie aktivity v oblasti využívania pôdy a stavebnej kultúry.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Inštitucionálne právomoci a miestne zainteresované subjekty

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Takáto iniciatíva poskytuje orgánom verejnej správy metodiku pre tvorbu participatívnej verejnej politiky formovania zásad udržateľného rozvoja biotopov.
- Definovanie konkrétnych nástrojov politiky a ich využitia v praxi podporuje implementáciu a posilňuje vplyv politiky v dlhodobom horizonte. Iniciatíva predstavuje príklad budovania konsenzu medzi miestnymi zainteresovanými subjektami a posilňuje politickú zodpovednosť na úrovni samospráv.
- Iniciatíva predstavuje príklad úspešnej implementácie národných a federálnych pravidiel na regionálnu úroveň prostredníctvom participatívneho vládnutia.

LENA

Unseren LEbensraum
gemeinsam NACHhaltig
gestalten

Tvoja vinica, tvoje víno

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesioniáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA		x		x	
NEPRIAMA	x		x		

Taliansko, Valle dei Laghi, 2018

"Tvoja vinica, tvoje víno" bol spoločný projekt vinohradníkov z Valle dei Laghi. Finančné zdroje pochádzali z crowdfundingových aktivít. Kampaň bola úspešná. Vybieralo sa 9 100 EUR, čo predstavovalo 113 % potrebnej sumy (8 000 EUR). Kampaň, ktorá bola ukončená 13. decembra 2018, pripravili Marco a Stefano Pisoniovci, vinári z Trentina. Ich rodina obrába vinič a vyrába víno od roku 1852.

Bratraci Marco a Stefano Pisoniovci videli v **crowdfundingu spôsob, ako dosiahnuť niekoľko cieľov** naraz: získať prostriedky na ambiciózný projekt novej vinice uprostred kopcov, získať dôveru odborníkov v danej oblasti a kontakty na nich a propagovať spoločnosť Reboro.

Celá suma vyzbieraných prostriedkov bola v plnej výške venovaná na produkciu hrozna Rebo, miestnej odrody, ktorá prevzala to najlepšie z odrôd Merlot a Teroldego. Pestovanie vinnej révy sa realizuje na kopci San Siro, jednom z najvhodnejších miest v údolí Valle dei Laghi (Trentino), na križovatke medzi jazzerom Garda a Dolomitmi Brenta, ktoré sú súčasťou svetového dedičstva UNESCO.

Projekt sa začal v sobotu 3. novembra na plošine Eppela a prebiehal ďalších 40 dní. Zapojili sa doň stovky **talianskych a zahraničných "darcov"**. Výsledky bolo možné dosiahnuť vďaka kombinácii profesionality v oblasti komunikácie a nových technológií vďaka obrovskému nadšeniu Marca a Stefana Pisoniovcov.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Finančné zdroje
Nehmotné dedičstvo

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Crowdfunding je postup mikrofinancovania zdola nahor na podporu inovatívnych projektov iniciovaných jednotlivcami alebo spoločnosťami. Vo svete talianskeho vinohradníctva zatiaľ nie je veľa príkladov spoločností, ktoré túto novú možnosť financovania využili: projekt "Vaša vinica, vaše víno" je pravdepodobne prvým organizovaným projektom, ktorý bol úspešne ukončený.
- Crowdfunding sa ukázal ako spôsob dosiahnutia hneď niekoľko cieľov: získať prostriedky na ambiciózne projekt novéj vinice uprostred kopcov, získať dôveru odborníkov v danej oblasti a kontakty na nich, propagovať a zvýšiť povedomie o víne Reboro, ktoré vychádza z prastarej tradície sušenia hrozna.
- Starobylá tradícia, ktorá sa odovzdáva z generácie na generáciu, sa udržiava pri živote vďaka novým digitálnym komunikačným prostriedkom.

c. Udržateľný cestovný ruch

Manažment Bohinjského jazera

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x	x	x	x	
NEPRIAMA					x

Slovinsko, Bohinj, 2020-2022

Bohinjské jazero sa nachádza v Julských Alpách a je súčasťou Triglavského národného parku. Jazero sa nachádza v ľadovcovej jazernej panve a pojme takmer 100 miliónov kubických metrov vody, v lete sa na povrchu ohrieva až na 24°C a v zime často zamŕza.

Bohinjské jazero je prvá turistická destinácia, ktorá získala platinový status v rámci Zelenej schémy slovinského cestovného ruchu. Jeho mimoriadne rozmanitý život zvierat a rastlín je chránený prísnyimi opatreniami a organizáciami.

Centrum destinačného manažmentu Bohinj implementovalo špecifický model manažmentu/spravovania jazera a jeho okolia a zmenilo ho na novú destináciu udržateľného cestovného ruchu v Slovinsku. Manažment bol zameraný na miestnu a regionálnu úroveň s cieľom podpory propagácie a rozvoja cestovného ruchu, umeleckých remesiel a stravovacích služieb.

Destinácia sa dnes vyznačuje ekologickým ubytovaním v podobe menších hotelov, vil, domov a kempingov na brehoch jazera, ktoré si môžete prenajať. Región tiež podporuje **ekologické spôsoby dopravy**, vrátane bezplatnej verejnej dopravy so zelenými

kartami mobility v lete aj v zime. Cyklotrasy spájajúce celú oblasť s okolitými obcami sú vhodné pre všetky typy návštevníkov, vrátane rodín s deťmi. Bohinj je samozrejme dostupný aj vlakom a inými formami verejnej dopravy (najmä regionálnymi autobusovými linkami). Železnica zohrala dôležitú úlohu v rozvoji cestovného ruchu v Bohinji.

Ďalšími obľúbenými aktivitami sú plávanie, jazda na kajaku, požičiavanie člnov, rybolov, turistika, horolezectvo, paragliding a v zime bežkovanie ako aj zjazdové lyžovanie. Vstup na niektoré horské trasy je spoplatnený, aby sa zabezpečil dostatok financií na ich údržbu a prípadnú rekonštrukciu.

Hlavným **kontaktným bodom pre návštevníkov** je Informačné a vzdelávacie centrum Triglavského národného parku v Starej Fuzine. Priestory centra slúžia na rôzne vzdelávacie aktivity, workshopy a aktivity miestnej komunity. Jeho súčasťou je aj obchod so suvenírmi a lokálnymi výrobkami. Počas leta môžu návštevníci využiť tzv. Bohinj Card, tzn. kartu, ktorá umožňuje bezplatnú dopravu autobusom (pravidelné spojenia v rámci Bohinj počas celej doby platnosti karty; služby organizované v hlavnej sezóne Hop-on a hop-off autobusmi; bezplatné taxi a vlak do rôznych častí národného parku Triglav; bezplatné parkovanie; bezplatnú panoramatickú jazdu loďou po Bohinjskom jazere, bezplatné vstupenky na atraktivity,

akými sú vodopád Savica, roklina Mostnica, všetky tri miestne múzeá, kostol sv. Jána Krstiteľa; voľný lístok na použitie vstupných/výstupných bodov a ďalšie zľavy). Všetky zľavy sú poskytované s cieľom eliminácie uhlíkovej stopy a podpory verejnej dopravy a propagovania miestnych výrobcov a miestneho kultúrneho dedičstva. Okrem toho môžu miestni producenti z Triglavského národného parku získať značku kvality Triglavského národného parku ako dôkaz kvality, tradície a udržateľných postupov. Značka kvality TNP sa udeľuje výrobcovi, ktorí vyrábajú a predávajú potraviny a umelecké a remeselné výrobky. Poskytovateľom služieb, ktorí pracujú v sektore stravovacích služieb alebo poskytujú iné osobné alebo verejné služby v obciach Triglavského národného parku, ako aj

OPATRENIA INKLÚZIE

Kalendár podujatí obsahuje prehľad organizovaných podujatí, ktoré sa konajú v obci Bohinj, sú zaujímavé pre cieľové publikum a nie sú zamerané len na miestne obyvateľstvo, ale na rôzne skupiny zákazníkov, vrátane návštevníkov so špeciálnymi potrebami. Tento osvedčený prístup potvrdzuje, že všetci miestni obyvatelia vrátane nezamestnaných a starších ľudí, sa môžu zapájať do procesu riadenia jazera Bohinj.

biosférickej rezervácii Júlskych Álp, ktorá je členom siete **UNESCO MaB**. Držitelia značky kvality Triglavského národného parku sú ľahko rozpoznateľní podľa loga používaného pre produkty a služby, ktoré boli certifikované v súlade s normami kvality zameranými na ochranu a zachovanie životného prostredia, prírody, biodiverzity a kultúrneho dedičstva.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Inštitucionálne právomoci a miestne zainteresované subjekty
Hmotné dedičstvo

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Ekologické produkty s osobitnou pozornosťou na miestnu kvalitu a tradičné výrobky.
- Aktivity zamerané na zodpovedný a udržateľný cestovný ruch.
- Ekologické ubytovanie, hotely, vily, ktoré sú k dispozícii na prenájom.
- Ekologické spôsoby dopravy v rámci destinácie.

Jazero Bohinj, Kostol sv. Jána, Slovinsko

Udržateľné atraktivity a vinársky priemysel

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	X	x		x	
NEPRIAMA					

Francúzsko, Bordeaux, 2022

Bordeaux je prístavné mesto na rieke Garonne v departemente Gironde na juhozápade Francúzska. Ide o hlavné mesto regiónu

Nouvelle-Aquitaine v prefektúre departementu Gironde. Bordeaux je kozmopolitné mesto s viac ako 257 tis. obyvateľmi zapísané na zozname svetového dedičstva UNESCO.

Víno a vinársky priemysel je kľúčovým sektorom hospodárstva Bordeaux. Bordeaux ako najväčšia vinohradnícka oblasť na svete so 7000 zámkami posúva vínný cestovný ruch na vyššiu úroveň. Podľa CIVB (Asociácia vinárov Bordeaux) disponuje 75 % viníc v Bordeaux certifikáciou založenou na udržateľnom rozvoji. Udržateľné vinice v Bordeaux sa nezameriavajú len na zdravie pôdy (organické ošetrovanie rastlín), ale aj na spotrebu energie (solárne panely, nový dizajn vínných pivníc) a uhlíkovo neutrálny systém (nový pivničný systém) počas výroby. Je vytvorených množstvo udržateľných produktov vínného cestovného ruchu, zahrňujúcich ekologický prístup. Návštevníci sa pri vyhľadávaní miestnych vinární a vinohradov pohybujú najmä pešo alebo elektrickými vozidlami (vláčiky, bicykle, segway). Niektoré zámky ponúkajú ekologicky zodpovedné atrakcie, ako napríklad piknik, náučné chodníky alebo dokonca účasť na prácach vo viniciach.

Okrem **udržateľného vinárskeho priemyslu** ponúka mesto viacero možností pre náročných a zodpovedných návštevníkov.

Bordeaux, priekopník udržateľného vínného cestovného ruchu, získalo v roku 2022 titul European Smart City. Bordeaux a jeho metropolitná oblasť sú bohaté na výskyt početných miestnych spoločensky zodpovedných podnikov, ako aj butikov z druhej ruky. Obchod **turistického informačného centra Bordeaux Tourist Office** ponúka rad regionálnych produktov, ktoré podporujú miestnu ekonomiku. Z hľadiska dopravy sa mesto môže pochváliť elektrickou sieťou, skvelou sieťou cyklotrás v meste, riečnym taxíkom, zdieľaním elektrických skútrov alebo segwayov, aby ste na preskúmanie sa po meste využili menej konvenčné spôsoby dopravy. Okrem ekologického prístupu k doprave sa Bordeaux zameriava na integráciu smart riešení v území. Integrácia pomáha návštevníkom a miestnym obyvateľom napr. pri hľadaní miesta, kde si môžu doplniť vlastný pitný režim (bezplatný vodovodný kohútik), triediť odpad alebo nakúpiť nepredané jedlá, nájsť ekologické ubytovanie a tiež ekologicky zodpovedné reštaurácie.

Z ďalších aktivít ponúkajú napr. jazerá Médoc pestrú paletu vodných športov a iných aktivít, ako je plachtenie, plavba katamaránom, pešia turistika a výlety loďou. Návštevníci môžu využiť bohatú sieť turistických chodníkov v okolí, ktoré vedú z Darwinu do La Maison Écocytoenne, kde sa pre návštevníkov koná niekoľko rôznych workshopov o zvýšení environmentálneho povedomia a životnom prostredí. Trasa po Échappée Bière zavedie návštevníkov k viacerým kultúrnym

atraktivitám ako aj k miestnym pivovarom. Tieto aktivity podporujú **miestny ekonomický rozvoj, ochranu životného prostredia a kultúry** a zároveň v meste vytvárajú povedomie o ekologicky zodpovedných návštevníkoch.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Finančné zdroje
Nehmotné dedičstvo

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Udržateľný systém cestovného ruchu, ktorý zabezpečuje pozitívny rozvoj miestnej ekonomiky, ochranu životného prostredia a kultúry a vychováva ekologicky zodpovedných návštevníkov.
- Ekologický prístup k rôznym druhom dopravy s rôznymi možnosťami dostupnosti a prepojenia.
- Miestne a udržateľné produkty a služby v území.
- Voľnočasové aktivity založené na ekologicky zodpovednom prístupe, ktoré spájajú miestne komunity, kultúru a návštevníkov.

Cyklotrasa Rogera Lapébia, prehliadka Bordeaux na bicykli

Zdroj: <https://www.bordeaux-tourisme.com/loisirs-incontournables/bordeaux-velo-coups-coeur-bordeaux-bike-experience>

Vinica Bordeaux vo Francúzsku

Zdroj: <https://www.decanter.com/wine-news/opinion/news-blogs-anson/bordeaux-vineyard-prices-released-safer-397744/>

d. Digitálna komunikácia

Virtuálna rekonštrukcia

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, vzdelávania, cestovného ruchu a rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x	X			x
NEPRIAMA			X	x	

Španielsko, Belchite, 7.- 15. december 2019

Malá obec Belchite, ktorá sa nachádza v provincii Zaragoza v Aragónsku je z hľadiska historického dedičstva dôležitým kultúrnym centrom. Táto obec bola počas občianskej vojny v

Španielsku "kulisou" krvavých bojov. V ich dôsledku bola dedina zničená. Frankov režim sa ju rozhodol ponechať v tomto stave ako symbol „národného víťazstva“ a nariadil postaviť novú dedinu - „nový Belchit“ (na rozdiel od „starej dediny“ ako volali Belchite). Poslední obyvatelia opustili starú dedinu v roku 1964. Preto od tohto roku zostala stará dedina úplne opustená, napospas času, poveternostným vplyvom a zlodejom. Našťastie sa združenia a miestne verejné orgány chopili iniciatívy využiť historické a kultúrne dedičstvo prostredníctvom kultúrnych aktivít, ale aj prostredníctvom nových inovatívnych digitálnych nástrojov.

V roku 2013 sa miestne mestské zastupiteľstvo rozhodlo pre zmeny vo využívaní územia zničenej obce, ako napríklad pre reguláciu vstupov a ponuku krátkej prehliadky so sprievodcom za symbolický poplatok. Ich rozhodnutie ovplyvnili predovšetkým bezpečnostné dôvody; ale svoju úlohu zohrali aj konzervačné a výchovné dôvody. Táto

aktivita pomohla získať peniaze, ktoré sa majú investovať do obnovy starých budov, aby sa predišlo ich degradácii.

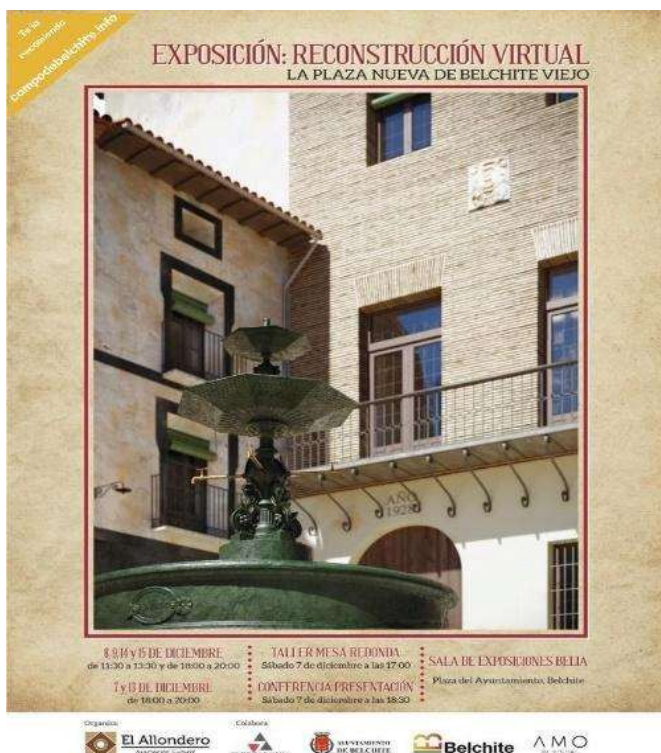
Mimoriadne dôležitá bola iniciatíva kultúrneho združenia „El Allondero“. Od svojho vzniku v roku 2017 združenie pracovalo na viacerých projektoch zameraných na obnovu dedičstva a kolektívnej pamäte obce. Objav súboru kresieb Josepa Rocarola, väžňa, ktorý bol tri roky väznený v miestnom väzenskom tábore, umožnil s pomocou miestnych obyvateľov digitálne obnoviť budovy, detaily odkvapov, vyhní kováčov, atď., ktoré dnes už neexistujú. S touto grafickou podporou nadobudla prechádzka starou dedinou so sprievodcom nový rozmer. Rekonštrukcia priestoru Plaza del Pueblo Viejo de Belchite bola možná vďaka spolupráci členov združenia a mnohých občanov, ktorí sa podelili o svoje spomienky, zážitky, emócie, fotografie a pod. Na projekte spolupracovali aj inštitúcie ako Belchitská mestská rada, Provinčná rada Zaragozy, knižnica Univerzity v Zaragoze. Tento inšpirujúci príklad spolupráce a zapojenia rôznych subjektov a osobitne zapojenie občanov (najmä starších ľudí) do realizácie takéhoto projektu z neho robia príklad dobrej praxe. V snahe zachovať a využiť miestne kultúrne dedičstvo si osobitnú pozornosť zaslúži predovšetkým využitie digitálnych nástrojov.

OPATRENIA PRE INKLÚZIU

Pri realizácii projektu sa do realizácie svojou aktívnou účasťou zapojili miestni obyvatelia, najmä starí ľudia, ktorí si ako jediní pamätali, ako vyzerala architektúra pôvodnej obce a ako sa ľuďom žilo v rokoch tesne pred vojnou a po nej. Do realizácie sa zapojili aj miestne inštitúcie, ako napríklad knižnica Univerzity v Zaragoze a Rada provincie Zaragoza, aby podporili proces zberu údajov.

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Využitie digitálnych nástrojov pri digitálnej rekonštrukcii pôvodnej architektúry dediny Belchite.
- Začlenenie miestnych obyvateľov, najmä starých ľudí, do projektu a odovzdávanie historickej/kolektívnej pamäte.
- Spolupráca medzi inštitúciami, združeniami.
- Vďaka virtuálnej rekonštrukcii – prínosy pre miestnu lokalitu.

Poster virtuálnej rekonštrukcie Plaza Nueva v Belchite z campodebelchite.

Zdroj:

<https://campodebelchite.info/exposicion-reconstruccion-virtual/>

Obec Belchite, fotka Herald.es

Zdroj:<https://www.heraldo.es/noticias/aragon/2018/06/13/que-ver-belchite-1248930-300.html>

Virtuálne múzeum stredomorskej stravy

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, vzdelávania, cestovného ruchu a rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x	X	x		x
NEPRIAMA				x	

Taliansko, Naples, 2019 - súčasnosť

Dohovor UNESCO o podpore a ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva má za cieľ chrániť takzvané „nehmotné dedičstvo“ v jeho najrozmanitejších

formách. Táto definícia okrem iného predpokladá aj existenciu vzťahu a formy interakcie medzi komunitou a jej okolím, vrátane zachovania tradícií a ústnych prejavov, vedomostí a praktík, ktoré sa konkrétne týkajú poľnohospodárskych a lesných oblastí a gastronomického dedičstva. UNESCO do tejto kategórie zaradilo aj takzvanú stredomorskú stravu.

"Stredomorská strava" odkazuje na súbor zručností, vedomostí a tradícií, ktoré sa týkajú produkcie plodín až po ich konzumáciu (from the landscape to the table) a zahŕňajú poľnohospodárske kultúry, plodiny, zber, rybolov, konzervovanie, spracovanie, prípravu, varenie a predovšetkým spôsob konzumácie jedál v Stredomorí. Stredomorská strava rešpektuje pôdu a biodiverzitu a zabezpečuje zachovanie a rozvoj tradičných činností, zvykov a remesiel, súvisiacich s rybolovom a poľnohospodárstvom v stredomorských komunitách.

MedEatResearch, na Univerzite v Neapole Suor Orsola Benincasa je prvé univerzitné výskumné centrum v Taliansku, ktoré sa špeciálne venuje stredomorskej gastronómii. S cieľom zveľadiť a propagovať potravinové dedičstvo južného Talianska, založilo v roku 2019 Virtuálne múzeum stredomorskej

stravy. V rámci projektu múzeum vyhľadáva, zhromažďuje a následne digitalizuje spomienky súvisiace so stredomorským jedlom a stolovaním. Projekt financoval región Kampánia v Taliansku.

MedEatResearch uskutočnil za toto obdobie viac ako 150 video rozhovorov a zhromaždil cenné svedectvá o tomto univerzálnom dedičstve. V múzeu je tak možné stretnúť sa so svedectvami „pionierov“, teda tých, ktorí objavili a študovali stredomorskú stravu; s rozprávaním starých rodičov z Kampánie, označených za „živé knižnice“, ktorí tento životný štýl zažívali v mladosti každý deň ako elixír dlhého života; príbehmi gastronomických a vinárskych „odborníkov“ v oblasti stravovania a výroby, ktorí ho svojimi aktivitami každodenne šíria, ako aj výnimočnými výpoveďami vedcov a umelcov, ktorí svojimi dielami zachovávajú a obnovujú spoločenskú hodnotu tohto nehmotného dedičstva. Múzeum, okrem toho, že je zbierkou zvykov a tradícií, čo prispieva k zachovaniu takéhoto nehmotného dedičstva, má aj fundovaný vzdelávací potenciál. Tento predstavujú typické hodnoty zdravého a udržateľného životného štýlu, ktorý rešpektuje sezónne cykly, racionálne využíva a podporuje zachovanie a zveľadovanie miestnych prírodných zdrojov. Webové stránky múzea ponúkajú niekoľko rôznych sekcií, vrátane sekcie, v ktorej sú zverejnené početné inšpiratívne rozhovory s miestnymi obyvateľmi (mnohí z nich majú sto alebo takmer sto rokov). Títo rozprávajú svoje životné príbehy, s osobitným zameraním na témy súvisiace s jedlom, ako je napríklad strava, ktorou sa stravovali v mladosti.

Stredisko MedEatResearch Center zapojilo do tejto aktivity aj svet vzdelávania. Napríklad miestna stredná škola bola zapojená do niekoľkých projektov, ktorých hlavným zameraním nebolo len jedlo, ale tiež zvýšenie povedomia o histórii určitých miestnych tradícií a rozšírenie vnímania kontextu medzi jedlom a environmentálnym prostredím.

LINK NA ĎALŠIE KAPITOLY

Udržateľný cestovný ruch
Nehmotné dedičstvo

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- vybudovanie virtuálneho múzea,
- digitálna prehliadka mediteriánskej stravy,
- inklúzia miestnych ľudí, predovšetkým študentov a starších ľudí.

MEDITERRANEAN DIET
VIRTUAL MUSEUM

*Logo Virtuálneho múzea Mediteriánskej stravy
Zdroj: <https://www.mediterraneandietvmen.com>*

Skúsenosti kompetenčného centra NEMECH

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, vzdelávania, cestovného ruchu a rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x		x		
NEPRIAMA		x		x	

Taliansko, Florencia, 2012-2015

NEMECH (Nové médiá pre kultúrne dedičstvo) je centrum odborných znalostí/expertíz

o kultúrnom dedičstve, zriadené regiónom

Toskánsko, ktoré uviedlo do života MICC (Centrum pre integráciu a komunikáciu médií) z Florentskej univerzity. NEMECH rozvíja výskumné projekty a inovatívne riešenia v oblasti digitálnych technológií, ktoré je možné aplikovať na kultúrne dedičstvo v spolupráci s národnými, medzinárodnými spoločnosťami, organizáciami a inštitúciami. Prepojením výskumných centier a inštitúcií centrum podporuje transfer výskumného know-how z univerzity do miest, kde sú kultúrne hodnoty vystavené a sprístupnené verejnosti. NEMECH reaguje na dopyt po inováciách a poskytuje nástroje a aplikácie digitálnych technológií pre kultúrne dedičstvo. Prostredníctvom priameho kontaktu s výskumom, ktorý vznikol v MICC, rozvíja NEMECH projekty a vytvára inovatívne experimenty s využitím informačných a komunikačných technológií v oblasti kultúrneho dedičstva. Medzi ďalšie oblasti experimentovania a implementácie patria 3D modelovanie, počítačové videnie (computer vision), počítačová grafika, multimedialne prezentácie, prirodzená interaktivita (natural interactivity), mobilné aplikácie, senzorové siete a inteligentná výpočtová technika.

Príkladom projektu realizovaného centrom NEMECH je systém MNEMOSYNE. Systém na základe záujmov návštevníka ponúka relatívne podrobné personalizované informácie. Bol nainštalovaný v múzeu Bargello vo Florencii. Využíval videokamery a softvér na umelé videnie, aby detekoval pohyb návštevníkov v miestnosti. Cieľom bolo definovať osobnosť návštevníkov, profil ich záujmu a identifikovať umelecké diela, o ktoré sa najviac zaujímali. Návštevník sa pri východe z miestnosti priblížil k interaktívnemu stolu, kde bol znovu identifikovaný a mohol získať podrobnejšie informácie o umeleckých dielach, o ktoré sa počas návštevy zaujímal a prípadne preskúmať odkazy na ďalšie podobné diela nachádzajúce sa v tomto múzeu alebo vo Florencii. Systém nenarúšal súkromie, od návštevníkov sa nevyžadovalo, aby mali pri sebe mobilné zariadenie. Systém poskytol dobrý dôkaz o možnostiach využitia technológie počítačového videnia v snahe identifikovať potreby, resp. záujem ľudí a na základe tvorby osobného profilu v reálnom čase poskytnúť okamžitú spätnú väzbu.

LINK NA ĎALŠIU KAPITOLU

Udržateľný cestovný ruch

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- rozvoj výskumných projektov zameraných na digitálne technológie v kultúrnom dedičstve,
- používanie digitálnych nástrojov s cieľom sprostredkovať osobný zážitok pre každého návštevníka,
- prenos vedomostí medzi rôznymi úrovňami spoločnosti, napr. z univerzít na verejnosť.

Screenshot z prezentácie Smart múzea MNEMOSYNE
Zdroj: <https://www.micc.unifi.it/projects/mnemosyne/#>

Zariadenie tabletop v Donatello Hall prezentuje informácie návštevníkom
Zdroj: <https://www.micc.unifi.it/projects/mnemosyne/#>

Kapitola III

Opatrenia na oživenie ekonomickej a kultúrnej atraktívnosti vidieckych destinácií

Opatrenia pozostávajú zo špecifických aktivít, ktoré sú zamerané na revitalizáciu hmotného a nehmotného dedičstva vidieka. Zohrávajú v nich dôležitú úlohu súkromné subjekty, ako nadácie, ale aj miestna komunita a iné zainteresované subjekty z územia.

e. Hmotné dedičstvo

Kurzy reštaurovania Nadácie Santa María de Albarracín

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA		X	x	X	x
NEPRIAMA	x				

Španielsko, Albarracín, 1997- súčasnosť

Po dokončení formálnej obnovy historického centra Albarracínu a vytvorení potrebnej kultúrnej infraštruktúry sa postupná obnova kultúrnych hodnôt začína rozvojom aplikovaného cyklu nadstavbových kurzov pre reštaurátorov, programu reštaurátorských postupov a napokon vznikom Reštaurátorského centra.

Profesionálne kurzy reštaurovania spájajú odborné (teoretické a praktické) vzdelávanie a spoluprácu a podporu miestnej samosprávy, vďaka ktorej je možné realizovať tieto a iné aktivity.

Nadácia Santa María de Albarracín každoročne organizuje cyklus pokročilých kurzov reštaurovania a obnovy kultúrnych hodnôt pre odborníkov. V rámci reštaurovania sú to kurzy konzervácie a reštaurovania kovov, reštaurovania knižnej väzby, reštaurovania oltárnych obrazov, reštaurovania maľby, reštaurovanie grafických dokumentov a kurz reštaurovania textílií a látok.

Kurzy sú ponúkané v spolupráci s Inštitútom kultúrneho dedičstva Španielska a so sponzorstvom vlády Aragónska (Inštitútom zamestnanosti v Aragónsku), ktorý tieto kurzy

organizuje v rámci vlastného plánu vzdelávania a odbornej prípravy. Učители, ktorí kurzy zabezpečujú, sú technickým personálom poskytovaným I.P.C.E.

Program zahŕňa kompletný proces reštaurovania a obnovy kultúrnych hodnôt. Kurzy sa vyznačujú **prevažne praktickou stránkou, a vhodnou formou sú doplnené o teoretický obsah**. Po 25-rokoch realizácie majú kurzy v oblasti reštaurovania vynikajúce renomé.

Cieľom programu je zvýšiť hodnotu kultúrneho dedičstva, podporiť špecializáciu v rôznych oblastiach ochrany a obnovy kultúrneho dedičstva, podporiť vzdelávanie postgraduálnych študentov (študentov, absolventov) a uľahčiť realizáciu aplikovaných postupov na kultúrnych objektoch v praxi.

Prínosy vyplývajúce z realizácie týchto kurzov sú širokospektrálne. Študenti si absolvovaním špecializačných kurzov zvyšujú svoje zručnosti. **Väčšina účastníkov kurzov je nezamestnaná**. Toto vzdelanie im potenciálne pomôže nájsť si nové zamestnanie, vzhľadom na výborné renomé kurzov v súčasnosti.

Na druhej strane, hmotné dedičstvo mesta Albarracín (niektoré zreštaurované artefakty) je takto zachované a následne vystavené v miestnych múzeách. Z tohto dôvodu je táto prax spojená s udržateľnými iniciatívami a udržateľným cestovným ruchom.

Napokon, kurzy je možné realizovať vďaka spolupráci s verejnými inštitúciami. Bez tejto spolupráce by nebolo možné zachovať hmotné kultúrne dedičstvo, poskytnúť špecializované vzdelávanie, ktoré dynamizuje zamestnanosť medzi účastníkmi a výsledné šírenie kultúrneho dedičstva mesta Albarracín prostredníctvom zreštaurovaných a vystavených diel zameraných na udržateľný cestovný ruch.

Výsledkom 25-ročných reštaurátorských kurzov je viac ako 1 500 kultúrnych pamiatok, ktoré zreštaurovalo viac ako 1 500 reštaurátorov.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Inštitucionálne právomoci a miestne zainteresované subjekty
Finančné zdroje
Udržateľný cestovný ruch

OPATRENIA INKLÚZIE

Tieto kurzy sú prevažne zamerané na nezamestnaných odborníkov/profesionálov.

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Odborné vzdelávanie zamerané na zachovanie hmotného dedičstva (25 rokov reštaurátorských kurzov, +1500 odborníkov, +1500 zreštaurovaných artefaktov).
- Inštitucionálna spolupráca s cieľom získať zdroje na rozvoj kurzov.
- Vzdelávanie ako nástroj šírenia kultúrneho dedičstva (niektoré zreštaurované artefakty sú vystavené v múzeách mesta Albarracín) pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu.

Manažment kultúrneho dedičstva Nadáciou Santa María de Albarracín (FSMA)

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesionáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x	x	x	x	
NEPRIAMA					

Španielsko, Albarracín, 1997- súčasnosť

Nadácia FSMA je po dlhom procese obnovy, vďaka stratégiám a aktivitám v súčasnosti zodpovedná za **kultúrny manažment trinástich rôznych súčastí kultúrnej infraštruktúry**: Palác stretnutí a kongresov, ktorý sa nachádza v bývalom biskupskom paláci z 18. storočia; tri rezidencie (domy Santa María, Pintores a Julianeta); kostol Santa María Auditorium zo 16. storočia; reštaurátorské centrum, ktoré sa nachádza v starom bitúnku v meste; múzeá a priestory, ktoré je možné navštíviť, dopĺňajú päť zostávajúcich priestorov, ktoré tvoria tzv. Albarracín, „Espacios y Tesoros“ (diecézne a Albarracínske múzeum, hlavný hrad s dôležitými artefaktmi z prvej islamskej okupácie Albarracína, tzv. Biela veža, používaná ako výstavná sieň a jej pustovňa v San Juan používaná ako vzdelávacia učebňa). Všetky tieto súčasti sú koordinované **informačným centrom**, ktoré ponúka prehliadky mesta so sprievodcom (vrátane návštevy katedrály).

Piliermi kultúrneho manažmentu je zachovanie týchto atraktivít (stálymi zamestnancami), vytváranie pridanej kultúrnej hodnoty (kultúrna agenda) a hľadanie nových spôsobov využitia týchto atraktivít (prenájom priestorov).

Piliermi kultúrneho manažmentu je zachovanie týchto atraktivít (stálymi zamestnancami), vytváranie pridanej kultúrnej hodnoty (kultúrna agenda) a hľadanie nových spôsobov využitia týchto atraktivít (prenájom priestorov).

Od roku 1997 nadácia každoročne rozvíja **kultúrnu agendu** prostredníctvom sympózií, seminárov, workshopov, koncertov, výstav ap., adresovaných miestnym obyvateľom, návštevníkom a širokej verejnosti so záujmom o kultúrne podujatia ako spôsob zachovania, zvelaďovania a vytvárania pridanej hodnoty týchto atraktivít. Zámerom je tiež propagovať a šíriť Albarracínske kultúrne dedičstvo a povedomie o ňom. Väčšinu aktivít realizuje FSMA, ostatné sú prostredníctvom nadácie hosťované.

Realizovaním kultúrnych aktivít je nadácia schopná osloviť široké publikum, vrátane miestnych obyvateľov a návštevníkov, ktorí sa zaujímajú o kultúrne aktivity, s cieľom podporiť **udržateľný cestovný ruch**.

Udržateľný cestovný ruch a odborné publikum spolu vytvárajú skvelú stratégiu ako získať **finančné zdroje** na pokrytie časti nákladov na prevádzku a správu týchto objektov.

Miestni podnikatelia a odborníci v Albarracíne využívajú aktivity realizované nadáciou (pre návštevníkov ako aj odborníkov) **na rozvoj služieb cestovného ruchu** (ubytovanie, stravovanie, doprava, technológie ap.). Konzistentným rozvojom kultúrnych aktivít a organizovaním odborných podujatí FSMA je podporované **povedomie** o meste Albarracín a jeho pozícii **ako udržateľnej a kultúrnej destinácie**.

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

Priame:

- rozšírenie kultúrnej agendy Albarracínu organizovaním podujatí,
- nárast počtu priestorov na prenájom (obchodné účely) v Albarracíne,
- zvýšenie dopytu po službách cestovného ruchu (ubytovanie, stravovanie a i.) prostredníctvom ponuky kultúrnych podujatí.

Nepriame:

- zlepšenie povedomia o Albarracíne,
- zlepšenie povedomia o značke mesta (Albarracín ako kultúrne a obchodné mesto),
- zvýšenie interných finančných zdrojov prostredníctvom kultúrneho manažmentu.

Hudobný koncert (Albarracín Cathedral)

FSMA - Albarracín múzeum

FSMA – rokovacia miestnosť

f. Nehmotné dedičstvo

Projekt pestovania mastichy

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesiónáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x	x	x	x	
NEPRIAMA					x

Grécko, ostrov Chios, 2014

Masticha sa pestuje na ostrove Chios z aromatickej živice mastichy, ktorá sa získava z kríka pistácie *lentiscus*. Pestovanie mastichy má špecifickú kultúru a je rodinným podnikaním, ktoré si vyžaduje celoročné zapojenie mužov aj žien všetkých vekových kategórií.

Pestovanie mastichy má hlboké korene v histórii ostrova, ale je zároveň súčasťou súčasnej kultúry a významným dôkazom živej tradície. Miestna rada ostrova Chios sa vždy súčasne zaoberala so všetkým, čo súviselo s mastichou.

Ďalšou výhodou je, že **väčšina obyvateľov tamojších dedín je zapojená** do rôznych etáp tradičného zberu mastichy bez ohľadu na pohlavie a vek. Čoraz viac mladých ľudí sa vracia do dedín kde sa pestuje masticha a spája sa s rozvojom agroturistiky, ako aj s propagáciou histórie a tradície ostrova Chios vo všeobecnosti.

Tento fenomén ponúka príklad fungovania komunitnej inštitúcie - „Združenia výrobcov chioskej mastichy“ na princípe družstva, ktoré

prispieva k sociálnej a ekonomickej udržateľnosti na základe dlhodobej stability. Nepretržitá prevádzka je pre výrobcov mastichy faktorom súdržnosti, čo znamená (ne)priame zastupovanie, právo vyjadriť svoj názor a kolektívnu účasť na rozhodovaní prostredníctvom pravidelných stretnutí.

A v neposlednom rade sa cez prizmu zaradenia tradičného pestovania mastichy do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO v roku 2014 začal klásť väčší dôraz na diachrónnosť a udržateľnosť tohto produktu z Chiosu. Vytvorenie moderného tematického múzea s názvom „Chios Mastich Museum“ má za cieľ ukázať históriu výroby pestovania mastichy a spracovania živice, ktorú integruje do kultúrnej krajiny Chiosu. Nástrojmi, ktoré umožňujú lepšie pochopenie stálej expozície, sú multimediálne aplikácie, dokumenty, modely a originálne, stále funkčné stroje. K dispozícii je tiež „Sála Skínos“ (viacúčelová sála), v ktorej sa môžu konať dočasné výstavy, organizovať podujatia a kultúrne aktivity, zatiaľ čo vzdelávacie programy sa konajú v menšej sále „Kentitíri“.

LINK NA INÉ KAPITOLY
Udržateľný cestovný ruch
Digitálna komunikácia

INICIATÍVY VEDÚCE K INKLÚZII

Prax ukázala, že do celého procesu pestovania mastichy sa môže zapojiť každý miestny obyvateľ bez ohľadu na pohlavie a vek, čo sa v konečnom dôsledku deje aj v súčasnosti. Miestne a mestské rady, miestne komunity a miestne univerzity spájajú svoje sily, aby uspeli v tom, čo je v ich najlepšom záujme. Prostredníctvom založenia „Chios

Mastich Museum“, a spoločným organizovaním miestnych festivalov (napr. „Festival agroturistiky“ a „Mastich Festival“), prehliadok, vzdelávacích programov ako aj znamenávaním tradičných pestovateľských metód, či účasťou v kultúrnych a environmentálnych inštitúciách vznikajú inkluzívne aktivity, ktoré vedú k úspešným výsledkom.

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Ústne podanie - ochrana nehmotného dedičstva, komunikácia a šírenie vďaka spoločnej práci prostredníctvom spoločných podnikov, kultúrnych centier (múzeum), vzdelávacích a kultúrnych podujatí (festivaly).
- Pozorovanie a skúsenosti.
- Postupná účasť na procese pestovania mastichy a fyzický kontakt s kríkom mastichy.
- Zapojenie všetkých miestnych, ktorí majú ochotu zapojiť sa.

Zdroj: <https://ayla.culture.gr/>

Zdroj: www.anoixtoparathyro.gr

Panigiri

CIEĽOVÁ SKUPINA	Predstavitelia miestnej samosprávy	Sektor kultúry, cestovného ruchu, vzdelávania, rozvoja vidieka	Odborníci, profesioniáli	Zainteresované subjekty & Komunity	Marginalizované skupiny
PRIAMA	x	x		x	
NEPRIAMA			x		x

Grécko, ostrov Ikaria, od roku 1999

Panigiri je stáročný tradičný grécky festival hudobných slávností organizovaný počas letných mesiacov najmä v dedinách gréckych ostrovov, kde sa

oslavuje hlavný svätý patrón. Tento festival nie je len o spievaní a modlitbe, ale aj o dobrej hudbe, miestnej gastronómii a víne. To sú tri kľúčové prvky, vďaka ktorým je Panigiri úspešný. Po obrade si ľudia spolu posedia, ochutnajú polievku, olivy, mäso s omáčkou, tresku, grécky šalát, popijajú veľa vína a opiekajú panigiri. Miestni obyvatelia a ich hostia tancujú a spievajú tradičnú ostrovnú hudbu až do skorého rána.

Hudobné slávnosti (v gréčtine sa prekladá Panigiria) na ostrove Ikaria sú **dôležitou udalosťou pre miestnu komunitu**. Väčšina z týchto Ikarských festivalov sa koná od začiatku mája a trvá až do novembra. Dôvodom je, že v týchto mesiacoch sú teploty miernejšie a ostrov navštevuje viac ľudí. Neexistuje lepší spôsob, ako sa zoznámiť s miestnou kultúrou a všeobecne kultúrou gréckych ostrovov.

Pre organizovanie tohto tradičného festivalu je potrebná predovšetkým **podpora miestnej komunity**, nakoľko finančný príspevok od štátu je nulový. Zdá sa, že s podporou ostrova Ikaria a za účasti gréckych a zahraničných umelcov, ktorí milujú Ikariu, sa veci menia. Okrem hudobných festivalov organizujú miestne komunity stretnutia, ktoré súvisia s úzkym prepojením mladých hudobníkov s technikou tanca, divadlom, kinom, výstavami a rôznymi druhmi seminárov.

Rôznorodosť tém, ako aj voľný vstup na festival majú pozitívny vplyv na návštevnosť festivalu turistami, ktorá sa každoročne zvyšuje. Túžba po unikátnych turistických aktivitách tých, ktorí ostrov navštívia, a exkluzívna propagácia ikarianskych bio produktov zo strany ikarianskych výrobcov počas celého obdobia festivalu odporúča posilnenie týchto aktivít, a to aj v zime. Navyše, vďaka vyššie uvedeným skutočnostiam a širokému zapojeniu miestnych komunit, je spôsob života na tomto ostrove udržateľný, pretože mnoho ľudí na celom svete chce mať dlhý a zároveň kvalitný život.

LINK NA INÉ KAPITOLY

Udržateľný cestovný ruch
Finančné zdroje

OSVEDČENÉ POSTUPY V BODOCH

- Hudobné workshopy a laboratória.
- Zapojenie mladých ľudí vďaka hudbe.
- Zapojenie starších ľudí do produkcie bio produktov.
- Vytváranie a formovanie holistického spôsobu života.

Zdroj: <http://www.island-ikaria.com>

Zdroj: www.ikariaki.gr

Kapitola IV

Záver

Hnacie sily úspechu

Počas 21. storočia sa začala ukazovať silná závislosť rozvoja území na kreativite a kultúre. V mnohých obciach a mestách je cielené využívanie kultúry a kreativity kľúčovým faktorom pri zakladaní nových podnikov, vytváraní kreatívnych klastrov, priťahovaní návštevníkov, umiestňovaní zahraničných investícií atď.

Spoločným znakom všetkých príkladov prezentovaných v príručke je nenahraditeľná úloha participácie miestnej komunity na implementácii rozvojových stratégií založených na revitalizácii kultúrneho dedičstva. Použité metódy participácie by mali pokrývať všetky relevantné skupiny zainteresovaných subjektov, vrátane menších a vytvárať rovnaké možnosti zapojenia sa do participatívnych procesov. Významnú úlohu vo vidieckych oblastiach zohrávajú kultúrne organizácie. Prispievajú k vytváraniu holistického rámca života, ktorý odráža potreby a očakávania miestnych obyvateľov, ako aj návštevníkov prichádzajúcich do lokality. Aby kultúrne inštitúcie mohli toto poslanie plniť, mala by ich verejná moc podporovať vytváraním legislatívneho, organizačného a finančného rámca.

Inovácie ako výsledok technologických, spoločenských, ekonomických a environmentálnych zmien vo svete možno identifikovať ako ďalšie hnacie sily miestneho rozvoja. Prezentované prípadové štúdie poukazujú na inovácie financované predovšetkým formou crowdfundingu, viacdrojového financovania; environmentálne inovácie v podobe rôznych ekologických aktivít v lokalitách, spoločenské inovácie v podobe unikátnej koprodukcii umeleckých podujatí, lokálnych produktov či dobrovoľníctva a technologické inovácie v podobe nových digitálnych nástrojov využívaných pri prezentácii a komunikácii kultúrneho dedičstva.

Výsledky a perspektívy do budúcnosti

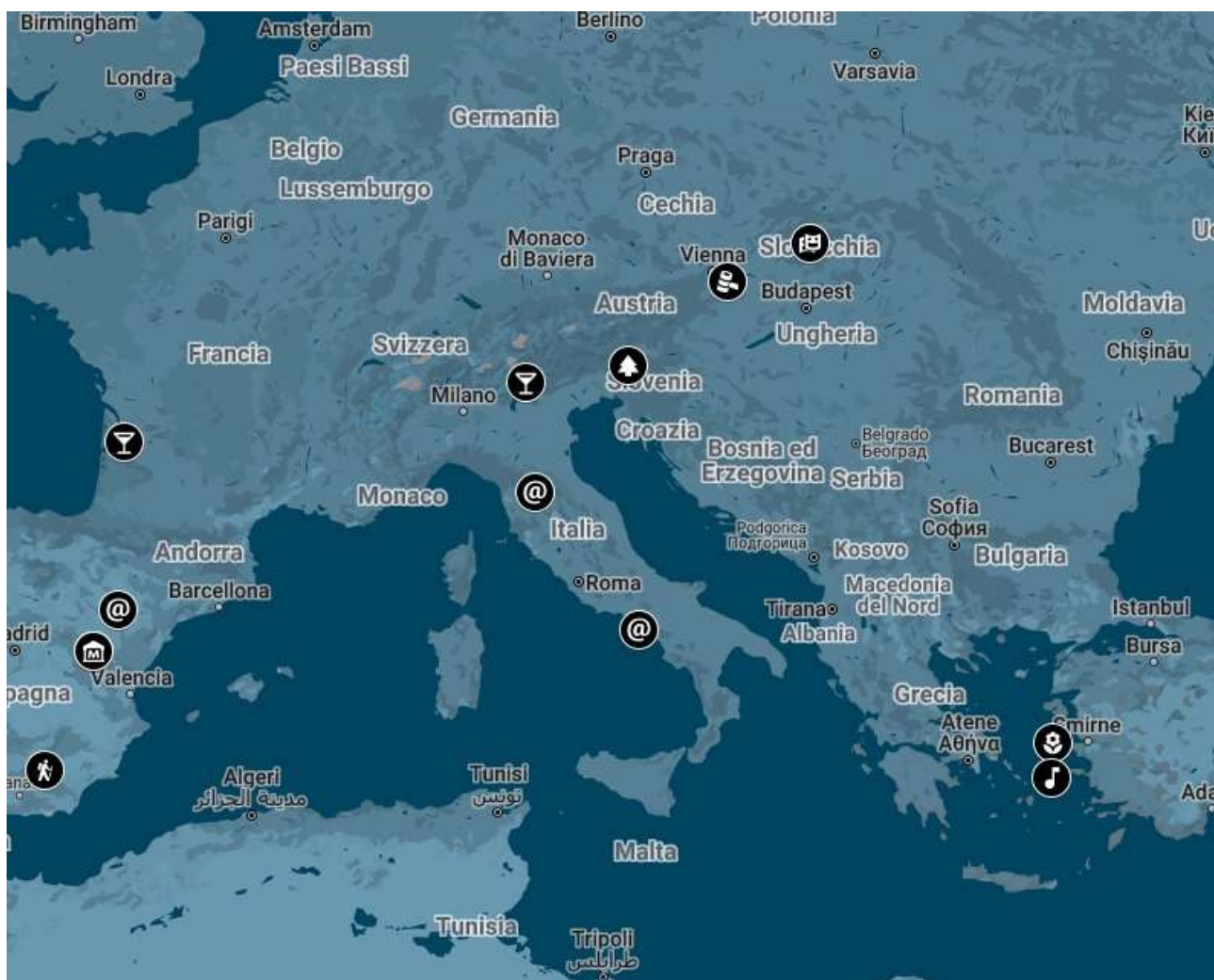
Európske fondy vyčlenené na tento projekt podporili úzku spoluprácu medzi projektovými partnermi. Konzorcium sa zapojilo do zberu osvedčených postupov zameraných predovšetkým na miestne samosprávy s cieľom identifikovať spoločné východiská pri riadení kultúrneho dedičstva. Príručka by mohla v budúcnosti podporiť **medzinárodnú spoluprácu** medzi miestnou správou, zainteresovanými subjektmi, vedcami a pracujúcimi.

Je dôležité upozorniť, že príručka je len prvým z troch výstupov pri vytváraní stratégií a metód na opätovné zamestnávanie mladých ľudí, dospelých a zraniteľných skupín. Jej praktickým pokračovaním je **projektový výstup 2: online vzdelávacia platforma vytvorená a zostavená podľa osvedčených postupov obsiahnutých v tomto dokumente**. Interaktívna platforma ponúka širokú škálu školení a kurzov, ktoré sú šité na mieru pre rôznych používateľov a rôzne cieľové skupiny.

Finálny výstup projektu pozostáva z národných správ jednotlivých spracovateľov a výsledkov hĺbkového výskumu o možnom vplyve historického dedičstva a jeho obnovy na rozvoj vidieckych oblastí, bude mať odporúčací charakter pre rozhodnutia politikov a pre miestne komunity, najmä na územiach typu vidieckych oblastí, ktorým hrozí vyľudnenie.

Mapa

Spain	
	FSMA, Albarracín, Teruel
	FSMA, Albarracín, Teruel
	Belchite
	Altiplano, Granada
Italy	
	MedEatResearch, Naples
	NEMECH, Firenze
	Valle dei Laghi
Slovakia	
	Záhrada Garden
Austria	
	Pactum Roemerland Carnuntum
Slovenia	
	Bohinj Lake, Triglav National Park
France	
	Bordeaux
Greece	
	Chios island
	Panigiri. Ikaria Island

Vid' mapa na GOOGLE HEART:

<https://earth.google.com/web/@43.16569912,11.63728767,310.54684151a,2797747.9397248d,30.00030872y,oh,ot,or/data=MigKJgokCiAxTDZSa1R6ZWJMSm41MFdFc3lUczR-QaTNDXoxuRUxZyAC>

Zdroje

Internetové zdroje

BOHINJI | SLOVENIJA JULIJSKE APLE, *BOHINJ LAKEBOHINJ*, dostupné na <https://www.bohinj.si> posledný prístup júl 2022

BORDEAUX, TOURISM & CONVENTIONS, *The Eco-Traveller's Guide*, dostupné na <https://www.bordeaux-tourism.co.uk> posledný prístup júl 2022

CAMPO DE BELCHITE, *Agenda de Campo de Belchite*, dostupné na <https://campodebelchite.info/exposicion-reconstruccion-virtual/>, posledný prístup júl 2022

CENTER OF INDEPENDENT CULTURE – ZÁHRADA, dostupné na <https://en.zahradacnk.sk/zahrada>, posledný prístup júl 2022

EPPELA, *Your vine, your wine*, dostupné na <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1EGi-PIVJqzQyzsv9E4TwgoxxZSooZWypU/edit#gid=726551139>, posledný prístup júl 2022

FUNDACION SANTA MARIA DE ALBARRACÍN, dostupné na <https://fundacionsantamariadealbaracin.com/>, posledný prístup júl 2022

INCULTUM, *Desert landscapes and oasis: Altiplano de Granada*, dostupné na <https://incultum.eu/pilots/1-desert-landscapes-and-oasis/>, posledný prístup júl 2022

MASTIHA EXPERIENCE, Mastiha cultivation, dostupné na <https://mastihaexperience.com/en/mastiha-cultivation/>, posledný prístup júl 2022

MUSEO VIRTUALE DIETA MEDITERRANEA, *Il patrimonio della Falanghina*, <https://mediterranean-dietvm.com/>, posledný prístup júl 2022

REACH, *RE-designing Access to Cultural Heritage for a wider participation in preservation, (re-)use and management of European culture*, dostupné na <https://www.reach-culture.eu/>, posledný prístup júl 2022

UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI FIRENZE, *NEMECH: New Media for Cultural Heritage*, <http://nemech.unifi.it/>, posledný prístup júl 2022

VISIT IKARIA, dostupné na <https://www.visitikaria.gr/en/ikaria/culture#.YtFqGuxBxOJ>, posledný prístup júl 2022

Bibliografia

ALBORNOZ-MENDOZA L., MAINAR CAUSAPÉ A.J., *Analysis of the social and environmental economic sustainability in the territory of Yucatan (Mexico)*, Papers in Regional Science, vol. 98, no. 2, pp. 1215–1238, 2019

BORSEKOVÁ K. at al., The power of communities in smart urban development. In *Procedia - social and behavioral sciences: 2nd international symposium "New metropolitan perspectives" - Strategic planning, spatial planning, economic programs and decision support tools, through the implementation of Horizon/Europe2020 - ISTH2020*, Reggio Calabria (Italy), 18-20 May 2016, Amsterdam: Elsevier, 2016. - ISSN 1877-0428. - No. 223 (2016), pp. 51-57, 2016

CIVANTOS J. M.M. et al, *Rural heritage pilot results*, H2020 REACH project, 2005

EUROPA NOSTRA, *Culture in Action, Catalogue of 32 local and regional success stories on cultural heritage just published*, dostupné na https://issuu.com/europanostra/docs/cultural_heritage_in_action_catalogue_of_good_prac, 2020

KISS A., Is community-based ecotourism a good use of biodiversity conservation funds? *Trends in Ecology and Evolution*, vol. 19, no. 5, pp. 232–237, 2004

LUCETTI V.G., FONT X., Community based tourism: Critical success factors. ICRT Occasional Paper 27, pp. 1–20, 2013

KOSIC M., *Záhrada – Center of Independent Culture. Independent culture in the middle of city*, 2021

REGIONALENTWICKLUNGSVEREIN RÖMERLAN CARNUNTUM, *Pactum of Römerland Carnuntum*, available at https://www.clubofrome-carnuntum.at/cor_website/wp-content/uploads/2019/06/LENAswerkzeugkiste.pdf, 2019

ZVADA M., Cultural center Záhrada and its dramaturgy as a reaction on the artistic demand, social changes and need of community development in city (2010-2019). In: Fujak, J., *Character and development of independent culture and art in Slovakia after 1989*, 2020

Ďalšie príklady dobrej praxe

DAUGVPILS FORTRESS CULTURE AND INFORMATION CENTRE, Walking around Daugavpils Fortress, dostupné na <https://rm.coe.int/16806f5dfd>, posledný prístup júl 2022

MUSEUM LOVE BANK, available at <https://reallovebank.com/>, posledný prístup júl 2022

OPEN TOSCANA, Laboratorio San Lorenzo, available at <https://open.toscana.it/web/laboratorio-san-lorenzo>, posledný prístup júl 2022

UNESCO, Accessible Tourism in the Parks of Sintra, available at <https://visitworldheritage.com/en/eu>, posledný prístup júl 2022

Ďakujeme za spoluprácu partnerom:

Fundación Santa María de Albaracín, Španielsko

İnovasyon Girişimcilik Eğitim ve Araştırma Derneği, Turecko

Cooperativa sociale GLOCAL FACTORY, Taliansko

Gestión Estratégica e Innovación, Španielsko

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovensko

Enallaktiki Kainotoma Anaptixi Astiki Mi Kerdoskopiki Etaireia, Grécko

Vienna Association of Education Volunteers, Rakúsko

Z projektu *Re-Cultural Heritage – Reviving of cultural heritage: Social and Economic Empowerment of Rural Areas*

KA220-ADU - Cooperation partnerships in adult education

igea

AID

ALTERNATIVE
INNOVATIVE
DEVELOPMENT

FUNDACIÓN SANTA MARÍA DE ALBARACÍN

VAEV

GLOCAL FACTORY

GEINNOVA

umb

UNIVERSITA
MATEJA BELA